

ÎMBUNĂTĂȚIREA EVALUĂRII SECTORULUI BANCAR PRIN METODE DE RATING

Daniela CIUMAC, studentă, *Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți*
Conducător științific: **Victoria POSTOLACHE**, dr., conf. univ.

Abstract: *In this article we aim to observe various aspects, advantages and disadvantages, of the application of the rating method in the evaluation of the banking sector. The rating method is important for ensuring the comparability of banks' activity and the classification of banks in descending order according to certain indicators. Also, the rating allows us to determine the degree of stability of the banking sector.*

Keywords: *rating; banking sector; rating of environmental factors; rating of internal factors; rating of external supporting factors; point-in-time rating, rating over the cycle etc.*

Necesitatea apariției și dezvoltării pieței ratingului a fost condiționată de apariția frecventă a crizelor financiare, globalizare, necesitatea gestiunii riscurilor bancare, precum și de apariția și dezvoltarea tehnologiilor informaționale. Scopul ratingului este evaluarea la distanță a modului de funcționare a unor companii, inclusiv a unei bănci, evidențiind riscurile posibile și aranjarea lor în ordine descrescătoare, în funcție de gradul lor de stabilitate. Componentele esențiale ale ratingului sunt avertismentul de modificare a ratingului și nota.

Ratingul este un cuvânt a cărui traducere liberă semnifică „evaluare”, desemnând, în același timp, atât un proces (analiza riscului), cât și rezultatul final al acestuia. Literatura de specialitate definește ratingul sub două aspecte:

1. În sens îngust, ratingul reprezintă o evaluare complexă efectuată de experții unei agenții de rating, ai unui debitor, privind capacitatea sa de plată în con-textul situației economice și politice din țara respectivă, la un moment dat cât și în perspectivă;
2. În sens larg, ratingul reprezintă elementul informațional privind infrastructura pieței financiare, având ca scop înlăturarea asimetriei informaționale [1, p. 174]. Ratingul este privit ca un indice al clasamentelor băncilor în funcție de creditul care li se poate acorda. Ratingul este un cuvânt a cărui traducere semnifică o

formă de evaluare, desemnând, în același timp, un proces (analiza riscului) cât și rezultatul final al acestuia (nota).

Activitatea de notare a cunoscut un avânt considerabil începând cu 1970, după falimentul spectaculos al întreprinderii americane Penn Central. După situația dată, Security and Exchange Commission a impus reguli noi de transparență pentru informații difuzate de întreprinderi privitoare la datoriile lor de trezorerie. Agențiile de rating au început notarea sistematică a creanțelor pe termen scurt și demararea acestui tip de notare a permis agențiilor de rating triplanarea numărului de entități notate la începutul anului 1980 [2, p. 5].

Ratingul implică așezarea băncilor în ordine descrescătoare conform unui criteriu sau unui șir de indicatori. Acesta determină pentru deponenții bancari gradul de încredere pe care îl au față de bancă. Există mai multe momente ale evaluării prin rating prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. *Avantajele și dezavantajele evaluării prin rating*

Avantaje	Dezavantaje
poziția pe care o bancă comercială o ocupă în rating determină gradul de rentabilitate a acesteia în raport cu alte bănci;	la determinarea ratingurilor, agențiile specializate folosesc datele prezentate de bancă, astfel rezultatele nu sunt întotdeauna veridice, ele fiind influențate de modul și integritatea informației prezentate de bancă;
locul pe care o bancă este situată reprezintă pentru aceasta modul în care ea a fost apreciată de către analiștii interni și externi, fapt ce determină poziția băncii pe piața respectivă;	un rating nu poate include toți indicatorii care ar cuprinde toată activitatea bancară – din această cauză indicatorii utilizați de un rating simplifică starea reală a băncii;
ratingurile intensifică concurența – din acest punct de vedere băncile care se află în top tind să-și mențină pozițiile, iar cele de mai jos – dorința de a-și majora ratingul.	se utilizează date din bilanț, care nu ia în considerație elementul de „risc”.

Sursa: elaborat de autor

Deci ratingul bancar reprezintă evaluarea cantitativă cuprinzătoare a funcției comerciale a băncii, actuală și, în același timp, promițătoare. Acesta este destinat să transmită informații despre componentele financiare și nefinanciare ale activităților unei bănci. Cu ajutorul ratingurilor, este destul de simplu (în forma cea mai accesibilă pentru toate categoriile de utilizatori de informații) să se compare activitățile băncilor.

Credibilitatea ratingurilor este recunoscută în întreaga lume. Datorită profesionalismului evaluatorilor, unui sistem de evaluare pe scară largă, ratingul are o influență puternică asupra pieței financiare. Companiile mari folosesc ratingul pentru o decizie de investiție într-o companie sau țară.

Ratingul ar putea deschide calea băncilor spre noi fonduri, ce în sine prevede o dezvoltare a sectorului bancar autohton. În același sens, acesta prin încrederea acordată uneia sau altei bănci, ar putea dezvolta relațiile de intermediere. În acest fel, băncile comerciale și-ar diversifica structura veniturilor, realizând un număr de servicii mai mare, deci viabilitatea bancară în Republica Moldova ar crește.

Este clar că ratingul unei bănci este o sarcină complexă, complexitatea acesteia fiind determinată nu numai de numărul de indicatori analizați, ci și de modul în care sunt primite. În ceea ce privește indicatorii cantitativi (adecvarea capitalului, profitabilitatea activelor etc.), care sunt obiectivi și unificați în sistemul bancar, atunci folosirea lor și utilizarea acestora pentru evaluare în practică nu prezintă dificultăți. În schimb, parametrii calitativi sunt indicatori subiectivi (experți), iar interpretarea lor depinde în mod direct de calitatea informației inițiale și a calificărilor experților, ceea ce duce deseori la o denaturare a ratingului.

Majoritatea experților critică modelele de rating deschise în principal în două domenii: proporția parametrilor din evaluarea integrată a ratingurilor și sistemul de indicatori utilizați.

Discuțiile apar, de asemenea, atunci când se evaluează indicatorii de calitate și se determină gradul de influență a acestora asupra indicatorului integral al ratingului unei bănci. De asemenea, apar întrebări privind credibilitatea situațiilor financiare ale băncilor, deci experții recomandă testarea pentru falsificarea conturilor la formarea ratingurilor. Astfel, vedem problema suportului metodologic pentru evaluarea activităților sectorului în următoarele:

- în primul rând, multe metode sunt neaccesibile pentru utilizatori;
- în al doilea rând, ele sunt statice și nu se pot adapta rapid la situația în schimbare de pe piața financiară;
- în al treilea rând, setul de indicatori cantitativi și calitativi pentru formarea unui parametru integral nu este perfect;
- în al patrulea rând, printre indicatorii cantitativi se regăsesc indicatori care sunt interconectați într-o relație funcțională, care complică metodologia și nu conduce la o creștere a obiectivității acesteia.

Necesitatea respectării legilor bancare forțează băncile să plaseze fondurile sale în investiții, care nu aduc venituri sau aduc o cantitate foarte limitată (numerar în casă, solduri la BNM și alte active lichide).

Ca una dintre direcțiile de evaluare a sectorului bancar, propunem utilizarea unei tehnici conform căreia ratingul complex (CR) este influențat de factori combinați în trei grupe: factori de mediu; factori interni; factorii de susținere externă (factorii de sprijin extern), care reflectă probabilitatea de sprijin din partea statului sau a proprietarilor în cazul deteriorării poziției financiare a băncii (a se vedea figura 1).

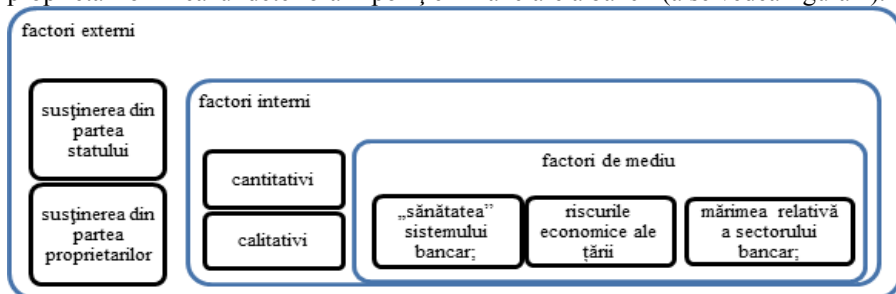

Figura 1. Factorii luați în calcul la determinarea rating integrat
Sursa: elaborată de autor

„Sănătatea” sistemului bancar este evaluată prin comparație cu indicatorii de referință (în această calitate, valorile corespunzătoare ale indicatorilor în țările dezvoltate în perioade fără criză) a următorilor indicatori:

- rata de refinanțare;
- rata inflației;
- rata de creștere a PIB;
- procentul băncilor lichidate în numărul total;
- dependența de alte economii (definită ca raportul dintre datoria publică externă și PIB).

La factorii interni cantitativi se atribuie indicatorii de stabilitate financiară care caracterizează:

- adecvarea capitalului băncii;
- calitatea activelor sale;
- rentabilitatea;
- lichiditatea.

Principalele caracteristici calitative ale sectorului bancar, ale băncilor includ caracteristici-cheie, precum pozițiile pe piață, politica de gestionare a riscurilor. Pentru evaluarea poziției pe piață a băncii, este necesar să se țină cont de cota de piață, de dezvoltarea rețelei de departamente.

După calculul principalilor indicatori estimați, sectorului bancar i se atribuie o categorie pentru fiecare indicator, bazată pe o comparație a valorilor calculate cu valorile criteriilor (normative). În funcție de rezultatele obținute, se formează un rating. Formula de calcul al unui rating integrat este suma ratingurilor pentru fiecare grup de factori, ținând cont de greutatea lor.

$$CR = 0,25REF + 0,65 RIF + 0,10RFOS, \quad (1)$$

unde *REF* – ratingul factorilor de mediu; *RIF* – ratingul factorilor interni; *RFOS* – un rating al factorilor externi de suport [3, p. 23].

Aprecierea notei în cazul ratingului integrat se face în funcție de caracteristicile enunțate în tabelul 2.

Tabelul 2. Scala de evaluare

Puncte	Evaluare	Caracteristicile economice ale sectorului bancar estimat
5	HR (evaluare înaltă)	Evaluare înaltă. Sectorul bancar (banca) care a primit acest rating are un grad ridicat de stabilitate, capacitatea de a-și îndeplini toate obligațiile în timp util. Măsurile de management al riscului sunt puse în aplicare, competența conducerii băncii este la standard.
4	GR (evaluare bună)	Evaluare bună. Sectorul bancar (banca) este destul de stabilă, gradul de stabilitate financiară este ridicat
3	MR (evaluare medie)	Ratingul mediu. Capacitatea de a-și rambursa în timp util obligațiile este adecvată.
2	BR (evaluare slabă)	Evaluare scăzută. Situația financiară a sectorului bancar (băncii) este evaluată în mod satisfăcător, cu toate acestea, în absența intervenției sau măsurilor corective specifice pentru redresarea financiară, probabilitatea falimentului este mare
1 sau mai puțin	D (implicit)	Inconsistența. Sectorul bancar (banca) va da faliment în curând sau este deja în proces de lichidare

Sursa: [3, p. 24]

Valorile de referință pentru calculul indicatorului integrat sunt prezentate în tabelul 3, iar rezultatele finale sunt:

$$CR_{2014} = 0,25 \times 1 + 0,65 \times 2 + 0,1 \times 2 = 1,75$$

$$CR_{2015} = 0,25 \times 2 + 0,65 \times 3 + 0,1 \times 3 = 2,75$$

$$CR_{2016} = 0,25 \times 3 + 0,65 \times 4 + 0,1 \times 3 = 3,65$$

$$CR_{2017} = 0,25 \times 4 + 0,65 \times 4 + 0,1 \times 4 = 4,0$$

$$CR_{2018} = 0,25 \times 4 + 0,65 \times 4 + 0,1 \times 4 = 4,0$$

$$CR_{2019} = 0,25 \times 4 + 0,65 \times 4 + 0,1 \times 5 = 4,1$$

$$CR_{2020} = 0,25 \times 2 + 0,65 \times 3 + 0,1 \times 2 = 2,65$$

Tabelul 3. Componentele ratingului integrat

Indicatori	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ratingul factorilor de mediu							
Rating	1	2	3	4	4	4	2
Ratingul factorilor interni							
Suficiența capitalului	2	4	4	4	4	4	3
Calitatea activelor	2	3	3	4	4	4	3
Lichiditatea curentă	2	3	4	4	5	5	3
Rentabilitatea capitalului	2	3	4	4	4	4	3
Rentabilitatea activelor	2	3	4	4	4	4	3
Media	2	3	4	4	4	4	3
Ratingul factorilor externi de suport							
Rating	2	3	3	4	4	5	3

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor proprii

Rezultatele obținute pentru ratingul integrat pe sistem bancar încă o dată confirmă faptul că pentru anul 2021 situația în sistemul bancar al Republicii Moldova va fi una medie și va indica capacitatea de a rambursa în timp util obligațiile, în pofida efectelor negative ale pandemiei Covid-19.

Astfel, metoda de rating propusă permite calcularea ratingurilor ținând cont de factorii de mediu. Evaluările în baza ratingului sunt un instrument pentru diagnostica și analiza în timp util a dinamicii sectorului bancar și contribuie la:

- a) reducerea în timp util a costurilor sociale și economice ale crizelor;
- b) elaborarea de măsuri pentru prevenirea și ieșirea din situația instabilității;
- c) realizarea și menținerea durabilității.

Pentru o mai bună înțelegere a problemei, ar trebui să acordăm atenție elementelor-cheie care sunt studiate în detaliu de agențiile de rating atunci când se evaluează o bancă sau un sistem bancar în întregime. În special, agenția de rating Fitch pentru sectorul bancar evaluează astfel de blocuri ca:

- a) mediul economic și operațional;
- b) structura de proprietate și posibilitatea obținerii sprijinului financiar;
- c) management, strategie și baza de clienți;
- d) managementul riscului;
- e) sustenabilitatea financiară;
- f) guvernarea corporativă.

Metodele de evaluare internă diferă, de asemenea, în funcție de două abordări:

- 1) ratingul punct-in-timp (PIT) implică o evaluare a ratingului de credit pe baza poziției curente a clientului și a indicatorilor macroeconomici;
- 2) un rating pe parcursul ciclului (TTC) implică o evaluare a ratingului de credit bazat pe un orizont de timp pe termen lung și, de regulă, ia în considerare scenariile pesimiste ale ciclului de afaceri sectorial.

Diferențele sunt în natura diferită a dinamicii ratingurilor. Prin abordarea TTC, ratingul este mai puțin dependent de ciclul economic (inițial construit în funcție de scenariul pesimist). Modificarea ratingului apare numai atunci când există o abatere vizibilă în stabilitatea financiară a contrapărții.

În cazul unei abordări PIT, dinamica ratingului reflectă atât tendința economică actuală, cât și situația împrumutatului. În stadiul creșterii economice, ratingul crește, iar atunci când scade, scade.

Astfel, metoda de rating propusă permite calcularea ratingurilor ținând cont de factorii de mediu. Evaluările sunt un instrument pentru diagnosticarea și analiza în timp util a dinamicii bancare și contribuie la:

- a) reducerea în timp util a costurilor sociale și economice ale crizelor;
- b) elaborarea de măsuri pentru prevenirea și ieșirea din situația instabilității;
- c) realizarea și menținerea durabilității.

În acest sens, cercetarea și dezvoltarea ulterioară a metodologiilor de rating sunt elemente importante ale sistemului de management al sectorului bancar. Calificările reprezintă valoare nu numai pentru utilizatorii interni (banca însăși, grupul bancar), ci și pentru utilizatorii externi (BNM, clienți, bănci contrapartide), permițându-le să realizeze gradul de fiabilitate, stabilitate și încredere în bancă.

Noul acord de la Basel (BASEL III) definește cerințe suplimentare pentru formarea și justificarea ratingurilor interne pentru rezolvarea sarcinilor tipice de gestionare a riscurilor, inclusiv pe baza informațiilor disponibile publicului. De o importanță deosebită este alegerea celor mai semnificative modele de rating în ceea ce privește atribuirea indicatorilor de performanță, precum și evaluarea puterii predictive a modelelor. Astfel de modele au o importanță deosebită pentru piețele emergente, unde doar un număr mic de companii au ratinguri atribuite de agențiile de rating, cum este și cazul Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. BOITAN, A. I. *Crize bancare și sistemul de avertizare timpurie*. București: Ed. ASE, 2011. 218 p.
2. BEJENARIU, A. Ratingul financiar: funcții, caracteristici, credibilitatea informațiilor furnizate și scalele de notare a principalelor agenții de rating. In: *Rating Financiar Bancar*, 2013. 13 p.
3. КОШЕЛЮК, Ю. *Формирование рейтингов для российских банков*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, 2008. 27 с.